~~Num. 40. caxo. 6.~~ Num. 49.

De reipublice cura et ſorte principātis a reuerendiſſima vniuerſitate et felici collegio doctorum & ſcolariū ſtudij Aurelianenſis miſſus illuſtri et potenti duci wilhelmo de bauaria tunc hollandie et zelandie Comiti viceſimo ſecundo. eius nominis quinto poſtmodum ad hannonie comitatum promoto Clariſſimi Eruditiſſimi viri domini philippi de leydē Inſignis Achademie pariſienſium pōtificij iuris interpretis ac eiuſdem illuſtriſſimi principis viri conſularis nec nō vigilantiſſimi traiectenſis eccleſie preſulis domini Arnoldi de hoern vicarij Tractatus.

Eiuſdē de formis & ſeminis reipublice vtilius et facilius gubernādē

De modo et regula Rei familiaris facilius gubernande bernardꝰ.

Cum gratia et priuilegio.

Venundantur leydis in aedibus Johannis Seuerini qui eos ſelectis characteribus impreſſit. xiij. Septembris anni dn̄i.
1.5.1.6.

COLL. SOC. IESV SALM. EX DONO REGVM

¶Ad ampliſſimum virum Inuictiſſimi karoli Regie maieſtatis Caſtelle Archiducis auſtrie Ducis bourgondie Comitatus hollandie zelādie magiſtrū financiarū vincentiū Cornelij Jodocus franconis natione leydius.

Illud potiſſimū inter cetera p̄clara facinora tua virorum preſtantiſſime quibus poſteris memoriā atq; nomē perhennas tuū. quāq; eius admiratione tui famas cunctis immortalitatem tamen mereris. eo q; nedum ephebā etatem: verū etiam omnium ſtudia ad ſciru neceſſaria prouehere s. ne vel tam eximius modorum gradium formarum viarum z ſemitarum ſcrutator quibus reſpublica commodius z facilius gubernari poſſit atra poſt hac nube deliteſceret Inſignis Achademie pariſiorum pontificij iuris interpretis magiſtri philippi ex illorum de leydē militari ſanguine procreati Tractatus de cura reipublice et forte principantis per ſqualore ac puluere neglectos ſingulari tua humanitate atq; adhortatione in publicū prodire iuſſeris. Judicans indignū fore tantū virum ineptis aut minus fidelibus characteribus impreſſum iri: voluiſti eoſdē prouidi ac circumſpecti calcographi Johannes ſeuerini bibliopole leydi ope z impenſis exquiſito charactere imprimi: ne leydia ciuitas ſuo priuaretur decore. vt q̄ tam ſingulariſſimorum tractatuum genuit cōpoſitorem haberet z impreſſorem Opus profecto viro eruſo ad ſummum virtutis et honoris faſtigiū. qui principantis forte eruditiſſimus: inter regios financiarios primario auctoritate: et gratia nemini ſecundus: quas tibi nō ambitus: ſed equi tenax obſeruantia cōciliat dignum Sicuti enī cupiſſime amplecteris et foues qui vel eloquentia vel iuris interp̄tatione vel philoſophia vel appollinea arte vel aliqua eruditionis opinione cenſetur: ita ad omniū ſtatuum vtilitatem commodū et incrementū officioſiſſime perfeciſti rem iſtam nō ſolum honeſtā z vtilem ſed prope neceſſariam Quantū vtilitatis afferat philippica diligētia ſuis ſtudioſis et eo perpendi poteſt q; nullū ferme hominū genus inueniri poſſit cui non conſuluiſſe videatur: cum ille humani diuiniq; iuris interpres per omnia ferme legiſtarum monumenta tanq; per redolentia prata diſcurrens multiplici legū flore veſtita pulcherrimarum conſtitutionū velut florum ſpecioſiſſimam ſibi coronam cōfecerit. digniſſima quoq; legendo: nam nichil eorum que rem publicā reſpiciūt reliquit intactum. Hoc enī opere ſuo cōplexus eſt quid imperialem deceat ſolertiā in reipublice cura gerenda vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat z ſingulorum ſtatus iugiter ſeruetur. Aleſos Sacris religionibus dedicati lege dei defenſi plus religione q̄ ſudore et corporis laboribus binolcantur rem publicam conſeruare Habent rerum publicarū reges et principes quibus eas inſtitutis maiorum meliores efficere poſſunt. et quantū eorum induſtria z potentia gaudij adimat ſubditorum ſaluti. Juſtitie cultores paſſiōes offuſcātes opprimere: munera aſpernari: ac vnitatē ſeruare adhortant. Miſſilitie ſtrennuitatem mortem nō curare reipublice membra indefenſa reſtaurare. rebellionem ſubmouere. et priuatis vtilitatibus omnino non occupari. hinc ſumuntur argumenta. Hic quoq; muliebri ſexui deferendū fore honorem ac reuerentiā impendendam: multiplicis ſexus fragilitati multis remedijs iura ſubueniſſe vberrime explicatur Agrorum cultores et circa rem ruſticam occupati dum villis inſident dum agros colunt ſecuri eſſe iubentur quacunq; parte terrarū ſint. De horum tractatuum laudibus preconijs ac vtilitatibus quas ſedulus contentorum ſcrutator preter tulliane eloquētie venuſtatē cōſequetur nunc ſupſedendum cenſeo ne ſi rem adeo grandē et ſupra vires attemptare velim in ipſo conatu ſuccumbam. cū operis z auctoris preeminentie p̄conijs meis ſint preſtantiores. grandes materias parua ingenia non ferunt Itaq; eis miſſa facio veniunt ad tuam frugalitatē accuratiſſime impreſſa tractatus magiſtri philippi de leyden decretorum doctoris pariſienſis de cura reipublice z forte principantis canonici traiecteñ z in condaco cameracenſis theſaurarij z canonici in leydē et in haga eniuſ curator in zierixce doctiſſimi in vtraq; facultate viri. in ſingulis allegationibus emendatiſſimi z per me ſummo ſtudio diligentiaq; caſtigata atq; recognita: z vt ab inuidorum latratu atq; morſibus qui omnia ad peius interpretātur minus violati ſint futuri: veſtro nomini grauiſſimo vt par eſt ſacraui dicaui z aſcripſi: vt veſtro potentatu z magnitudine laboribus noſtris apud oēs incolumitatem z ab inuidis tutelam munimenq; parares ne autem longius meis ineptijs dignitatem offendam tuam finem facio Uale patrie decus preſidiumq; meum.

¶ De modo et regula rei familiaris facilius gubernande.

Gratioſo et felici militi Raymūdo dn̄o caſtri ambroſij bernard⁹ in ſeniū deduct⁹ ſalutem ¶ Doceri poſtulaſtis a nobis de cura et modo rei familiaris vtili⁹ gubernāde q̄liter patreſfamilias debent ſe habere ad q̄ tibi reſpōdem⁹ q̄ licet oīm rerū mūdanaꝝ ſtat⁹ et exitus negotiorū ſub fortuna laboret nō tamē eſt viuēdi regula obmittēda. Audi ergo ꝛ attēde q̄ ſi in domo tua ſumpt⁹ ꝛ reddit⁹ ſīt eq̄les caſus īopinat⁹ poteſt deſtruere ſtatū ei⁹. Stat⁹ hominis negligētis dom⁹ eſt ruinoſa. Quid ē negligētia gubernātis domū: ignis in domo valid⁹ ꝛ acceſſus. Diſcute diligent̄ eoꝝ diligētiā ꝛ ꝓpoſitū q̄ tua miniſtrāt. labēti nūdum lapſo facultatib⁹ min⁹ eſt verecūduꝫ abſtinere. Sēpi⁹ reuidere q̄ tua ſunt ꝛ q̄ modo ſunt magna prudētia eſt ¶ Cōſidera ergo de cibo et potu aīaliuꝫ tuoꝝ qn̄ eſuriūt et nō petūt Nuptie ſumptuoſe dampnū ſine honore conferunt. ¶ Sumpt⁹ pro militia honorabilis eſt. ſumpt⁹ pro lucrādo amicos rationabilis eſt Familiā groſſo nō delicato cibo nutrias ¶ Qui guloſus effect⁹ eſt vix aliter q̄ʒ morte mores mutabit ¶ Guloſitas villis hōīs ꝛ negligētis putredo eſt ¶ Guloſitas ſolliciti ꝛ diligētis ſolatiū eſt. ¶ Diebus paſchalib⁹ habundant̄ non delicate paſce familiam. ¶ Fac gulaꝫ litigare cū burſa ꝛ caueas cui⁹ aduocat⁹ exiſtas ant inter gulā et burſaꝫ qualē ſententiā feras nā gula probat affectionibus teſtib⁹ non vocatis burſa euidenter probat archa ꝛ cellaria vacuatis vel bacul' ppe vacuandis tunc male iudicas ꝯtra gulam quando auaritia burſaꝫ ligat nunq̄ʒ recte inter gulam et burſam auaritia iudicabit Quid eſt auaritia: ſui hōicida ¶ Et iteꝝ ¶ Quid eſt auaritia: paupertatē timē et ſemp in paupertate viuere. recte viuit auar⁹ in ſe nō pdēs diuitias ſed alijs reſeruādo ¶ Meli⁹ eſt eīn alijs reſeruare quā ī ſe pdere Si habūdas blado nō diligas careſtiā q̄a diligēs careſtiā cupit eē pauperꝫ homicida: vēde bladū dū ſane valet non qn̄ p paupere emi non poteſt vicinis minori p̄cio vēde etiā inimicis q̄a nō ſemp gladio ſed ſeruitio vincit̄ inimic⁹. ¶ Supbia ꝯtra vicinum balneū eſt expectās tonitruū cū ſagitta. Habēs inimicū cōuerſationē nō q̄ras cū ignoto. ſp cogita inimici vias: debilitas inimici nō eſt loc⁹ pacis ſed treuga ad tempus: ſi te ſecuras nō cogitare inimicū q̄ cogitas p̄iculō te exponis.

¶ De feminis.

De feminis tuis ſuſpectis q̄d agā ignoratiā q̄ ra eē nō ſciam poſtq̄ʒ ſciueris crimē male vxoꝛ a nullo medico curaberis. ¶ Dolorē de mala vxore tūc mitigabis qn̄ audies ſiniſtra de vxorib⁹ alienis ¶ Cor nobile ꝛ altū nō q̄rit de factis mulieꝝ. ¶ Malā vxorē poti⁹ riſu q̄ʒ baculo caſtigabis ¶ Feia ſenex meretrix ſi lex p̄mitteret viua ſepeliēda eſſet De veſtib⁹ nota q̄ veſtiū mulieꝝ ſumptuoſa ꝓbatio ē pauci ſenſ⁹ veſtis nimis apparēs vicinis cito tediū parit. ¶ Stude bōitate placē nō veſte. mulieꝝ petitio frīnevestes ꝛ veſtes q̄ctio nō iudicat firmitatē De amic; teneas eū q̄ mag⁹ eſt amic⁹ ꝛ poti⁹ eū q̄ ſua tribuit q̄ʒ qui ſeipm offert. De ꝯbis oīn magna ē copia amicoꝝ. amicū nō reputes eū q̄ te p̄ſenteꝫ laudabit. ſi ꝯſulis amico tuo nō q̄ras placere ei ſed rōni. dicas amico in ꝯſulēdo ſic mō videt̄ nō p̄ciſe ſic agēduꝫ eſt qn̄ de malo exitu ꝯſilij facili⁹ redargutio ſequit̄ q̄ʒ de bono laus. Audiui q̄ te viſitant ioculatores attende que ſequuntur. ¶ Homo ioculatoribus intentus cito vxorem habebit cui nomē erat paupertas ſed quis erit eius filius deriſio. ¶ Placent tibi verba ioculatorum finge te audire ꝛ aliud cogitare. ridens et gaudens de verbo ioculatorum iam ſibi pignus dedit Ioculatores improprātes digni ſunt ſuſpēdio ¶ Quid eſt ioculator: mala improperans aīam homicide ſecū portās. Ioculatoꝝ iuſtra deo nūq̄ʒ placuerūt. Audi de famulis. famulū altı cord; repelle vt futurū inimicū. famulū ſuis morib⁹ blādiētē ꝫ repelle Famulū vicino te laudātē reſiſte alias te cogitat decepiſſe. Famulum de facili verecundantem dilige vt filium.

¶ De domibus edificandis.

Si vis edificare domū te inducat neceſſitas ꝛ nō volūtas Cupiditas edificādi edificādo nō tollit̄. ¶ Nunq̄ et inordinata edificādi cupiditas expectat edifitioꝝ vēditionē: turris ꝯpleta ꝛ archa euacuata faciūt tarde ſed hominē ſapiētē Vis aliq̄d vēdere caue ne ptem hereditatis vēdās te potētiori ſed poti⁹ te minori totū a ſit vēde pl⁹ offerēti meli⁹ eſt penuriā grauē pati q̄ʒ p̄rimonij vēditionē ſed meli⁹ eſt vēdere q̄ʒ vſuris ſe ſubijcere ¶ Quid eſt vſura: venenū patrimonij quia eſt legalis lr̄a predicās q̄ intendit ¶ Nichil eīn emas in ꝯfinē potētioris ꝓpriū ꝯfinē patienter ſuſtineas ne ſoriet tibi fortiorem Queſiuiſti de vſu vini. Qui in diuerſitate ꝛ habundātia vinoꝝ ſobrius eſt ille eſt terren⁹ deus. ¶ Ebrietas nichil recte facit niſi cū cadit in luto. ¶ Sentis vinum fuge conſortium quere ſumpnum potius q̄ʒ colloquiuꝫ. qui ſe ebriū verbis excuſat ebrietatē ſuā apte accuſat. male ſe debet ī iuneue vina cognoſcere. fuge medicū ebriū. caue tibi a medico volēti experi in te q̄lit̄ alios a ſimili morbo curabit.

¶ De canibus.

Catulos valde paruos dimitte clericis ꝛ reginis. canes cuſtodes viles ſunt. canes ad venandū plus cōſtant q̄ʒ ꝯferāt Habes filiū diſpēſatorē bonoꝝ tuoꝝ eum nō cōſtituas ſed dicas ſi aduerſet̄ fortuna q̄d ꝓdeſt viuēdi diſciplina audi q̄d de hoc vidi ſtultos obmittētes ꝯtingētia et tādeꝫ ſe excuſantes ſub fortuna ſed ſeruās doctrinā raro fortunā accuſabit raro eīn diligētiā cū infortūio ſociabis ſed rari⁹ infortuniū a pigritia ſepabis. ¶ Expectat piger ſibi ſubueniri a deo q̄ in mundo iſto vigilare p̄cepit. tu ergo vigila et leuitatem expendendi cum grauitate lucrandi compenſa. Appropinquat ſenectus conſulo quod deo potius q̄ʒ tuo filio te committas. Diſpoſitionis legata conſulo quod primo ſeruitoribus ſolui mandes: diligētibus perſonam tuam non ꝯmittas aīam tuam. ¶ Cōmitte aīam tuā diligēti animā ſuā. diſponere debes ante morbum. ſepe q̄s efficit̄ infirmitatis ſeruus et ſeru⁹ teſtari nō poteſt liber ergo teſteris antequam ſeruus efficiaris Sufficiat tibi quod de te dictū eſt.

¶ De filiis.

De filiis audi. Mortuo patre querūt diuiſionē ſui. ſi nobiles ſunt melior eſt et ſepe eoꝝ per mundū diſperſio q̄ʒ hereditatis diuiſio. Nam ſepe eſt grauis diſſolutio huiuſmodi hereditatis diuiſio ſi laboratores ſint faciant q̄d velint. Si mercatores tutior ē eoꝝ diuiſio q̄ʒ cōmunicatio ne vnius infortuniū alijs imputetur. Mater ſi forte remaritari q̄rit ſtulte agit ſed vt peiā ſua deploret vtinā ipſa ſenex accipiat iuuenē qui nō ipſam ſed ſua q̄ ſunt abijcit quibus abiectis bibet cum eo doloris caliceꝫ quem optauit ad quod eam perducat ſua dampnabilis ſenectus ſit et fiat. Amen.

¶ Prohemium excitans ad labores et exercitium

Cam me iuuenem ⁊ immeritū
adſacrū ſcriniū diſpoſitionū
aſſat⁹ pij pricipis cū ſuis col
lateralib⁹ ſuſcepiſſet atri ctus
vndiq; āguſtijs nūc me ſom
pnia graui ſeritate iactabāt
nunc dulcib⁹ alliciebāt blan
dimētis. vigilem incōſueta
depſſit occaſio. i altuꝫ varia
ferebat cōditio ⁊ in baſſum timoris aculeus. ſapoꝛ
veri in deſiderijs poſitū curabat lat⁹ vtrumq; per
timui. Et i tantū lucē caligo detinebat ne pre ſom
pnij delyratione ac diei turbine. quid principi. quid
reipublice expediret poterā ꝑguſtare. Quā pluri
mos ſue ꝓfeſſioni cōtrarios ſatagebā intendere: ⁊
multos ſua ꝗrentes ſub vmbra munificentie ⁊ cau
tela futuroꝝ. Viſa eſt ꝑ ſibi ꝓſidentes reſpublica in
felix et diſpſa et qꝺ prīe piculoſum principē indige
re. Cum tuta ſolū tunc eſt ſubditoꝝ opulentia qñ
non indiget imperator. Salus patrie ab omni tūc
parte claudicat quādo ſuo capiti mēbra ꝓferuntur
Per experientiā tunc ſubiacet tūc incolaꝝ cōditio
quotiēs reſpublica ſic regitur vt in ꝓprijs attinen
tijs ꝓmiſſi certiores ſint ſubditi ipſi dominanti In
exilium cōcordie tūc ꝓles relegaꝭ cū ſalus cōmu
nis laborat egeſtate. Voracitatē rapidam ſub diſſi
mulationis ſpecie ſompniaui. ſed quo ꝓceſſit exoꝛ
dio quid in cauſa ⁊ quali negligentia ac quoꝝ regi
mine faſtuli claudicās ⁊ turbat⁹. quouſq; exercitij
cauſa lucū ſubintrās cano vultu laborib⁹ incuruatū
agricolā expertū inuenerā: qui hinc inde ſermone
hito honeſte me redarguēs et arreſtās: eque ſequū
tur digito demōſtrauit. Ad cōmoda veniet pomo
rum ſucceſſus dum oꝛe tenero ſublimioꝛ ab illo te
docente planta mordet. Quia niſi edomitā terram
terq; et quater agricole ligonib⁹ ſcripſerint tritice
am meſſem paliur⁹ ſuperat et loliū. Dumus palla
dium et cana nemora bachꝰ plurimis cultura lo
cupletat. India multo ſudoꝛe quo ſe iactat hebe
num nutrit. Sabei virga ceſpitis manu ceſſante nō
proficit. Induſtria fecit ꝙ beſta reis roſas dumeta
pepererunt. quas de ſpinis labor multus erigit.
Felix eſt operātis inſtantia quotiens glebis vbe
rib⁹ manus adhibetur. Tunc feſſa brachia ſuco ef
fuſe vaſtitudinis intumeſcūt quādo integrū ſenus
ruricole arua diſſoluūt. Naſcitur exercitij deſideri
um de fertilitate telluris. Vomeribus agendū eſt
vt per palmites exuberet dos autumpni. Nūq; ſpu
mātia labris muſta merunt niſi qui vicīū luxurie in
curua falce reſecauit et in diuerſis cultib⁹ plus ꝗ
vini acciperet liquoris effudit. ¶ Et poſt paulum
cū ammirari cepiſſem ſermonē reſumēs priora ſub in
trauit. Ceſſante induſtria exigua eſt claritas que
venerit a natura et ꝓpe inops ad ſupionē adduci
tur ſuffragij cōſularis qui tantum de parētib⁹ gloriaꝭ.
Gloria namq; parentū cito decidit ſi ad culmē ho
noris animoſis medijs ꝓles non inſudet. Opero
ſus etenim anim⁹ glām parentū dilucidat ⁊ hono
ri tranſacto dat efficax incrementū. Fabulibus de
bet ſtudijsq; i partu ſuo terra laudaꝭ. fornacis bāſi
tio de latētū fecib⁹ venarū qꝺ in ſolidi tracte ſpēn
ferrū dominatur et effera hoim corda domitrice af
fectiōe captiuat. Artis eſt ꝙ liquidū maris elemē
tum homo ſecurus ingredi et quo diſcrimine per
ingenia iter mortis exuperat. Inſuper et magi
ſtra agricolaꝝ ſimplicitas telluris faciē dū brachijs
diſtinguit vineta cōponit ⁊ de ꝓle arboꝝ quo ſal⁹
nutriatur extorqueret victū ignis. exercerent terga
moꝛtalib⁹ non preberēt. Artifex iocolandi de triū
phis ſecurus optat incerta. Et cui occurrit ſemper
in acie glā longa pace ſuperaꝭ. Nam ars bellandi
ſi non ꝓluditur cum fuerit neceſſaria nō habetur.
cum primoꝛdia cuncta pauida ſint et aliter timidi
tas nō tollit niſi cū ꝑ frequētiā nouitas abrogaꝭ et
quelibet ꝟtus vſu nutrita grandeſcit omne ſimul
artificiū per exercitiū feliciter ſuſcipit incrementū
Que enim dura ſunt cōtinuatione frāguntur. ac poe
tarū hederas nobilioꝛib⁹ corimbis ⁊ viridanti ſpē
nutrit ingenij comes aſſiduitas. Ceſſante frequē
tia cōferendi muteſcūt ora cauſidici. Inſup et edu
catus in puppib⁹ equoꝛ liquidū ſine terroꝛe nauta
perluſtrat. Qui ſi ad terrena vitā ducat officia nec
itinera aſtris nec euent⁹ depꝛehendet auſpicijs.
Agricola ſimiliter ſi aliquando vomerē illecius vr
banitate cōtempnat in oculū bob⁹ dum ſcribit ter
ga rapientur. ¶ Et deſcendens magis ſubinquit.
Neoꝝ ſeruant incolarū celebrē claritatē riparū et
aggerū candida nunc et florida veſtimentoꝝ gene
ra frequentib⁹ innouata ſtudijs qui ſi nō exigilēt
iugiter et aſſiduī portū expectāt aquarū vehemen
tiā in medio platearū nec ſecuri ſi ſompniāt gradi
untur quouſq; ferri artificio fluminū et ventoꝝ mo
tib⁹ altarū appetāt culmina regionū Que de rapi
na vitā ducūt plumatoꝝ vigilijs eſt ⁊ laboribus ꝙ
ad manus magiſtroꝝ preda deprehēſa redeāt quo
ceſſante cū ſilueſtriū vt indomita libertatē reſpici
ant hoſpite ꝓterito ad ſtatū ꝟtuntur priſtinū ⁊ nul
lum tam inmanſuetū animal qꝺ nō vſus cotidia
ni cura mitiget ⁊ in amorem ſui vertat. leonū ora a
magiſtris ipune tractantur. Elephantoꝝ feritatem
in ſeruile officiū tenet aſſiduitas. Et vt cū reueren
tia loquar puoꝝ canit aſſertio. Nō ꝓfuit in ſcientie
cultis vomeris⁹ laboraſſe hoiem quia laboris in
tentiōe quandoq; deſtiterit. velocibus alis negli
gentes fugit ſcia et quicquid mora ⁊ ſudoꝛe partuꝝ
eſt ſub celeritate transfertur. Ex ſecretis terre viſce
rib⁹ laborioſa ꝓducit induſtria quo niuei coloris hu
manoꝝ amentas ſapoꝛē cōdiuit guſtus ad tempe
riem quibuſlibet in cōdendis quo diſtracto nec co
cus artificiū ꝓmit in cōfectis ſpitur amabilis ſapo
re diuertente. ⁊ nature maioꝛitas ob tantilli defec
tum differt principari. Hic ꝓfeſſionis cui⁹ ſis tu
nouiſti. Ferrū qꝺ eſt omni dur⁹ ere ꝓter exercitiū
odioſe rubiginis detrimentū ſuſtinet. Nec te tede
at licet latis meatib⁹ mors venuſtatis per me hec

pſie pericu loſum principeꝫ indigere

glā parētū cito deci dit.

Artis eſt ꝙ li quidū maris elementū hō ſecur⁹ ingre ditur.

ꝓmoꝛdia cūc ta pauida ſūt Virt⁹ vſu nu trita grandeſ cit.

nullū tam in māſuetū aiaꝭ qꝺ non vſus cotidiani cu ra mitiget

¶ Incipit tractatus de formis et ſemitis reipublice vtilius et facilius gubernande

PRudentibus et induſtrioſis viris volgdo de wonda primordiali decano totiq₃ capło ſancti Pancratij leydeñ. veſter cōfrater Philipp⁹ de leyden inter doctores decretorum pariſienſ minim⁹ et canonicus eiuſdem. ecteñ vtriuſq₃ hois ſoſpitatē nouelle plantationis diuinorū efficax incrementū. ¶ Olim iuuentutis voſentia tempore modos gradus formas vias et ſemitas perambulās. Circuiui querens qualiter reſpublica cōmodius poſſet gubernari quib⁹ ex diuerſis voluib⁹ diuina clemētia quo pacto codice iuxta requiſitionē materie ſubiecte inuenilib⁹ impreſſa caracterib⁹ q̄₃ plura cōpilaui q̄ allegationib⁹ fulcita modicis licet et rudib⁹ tediū fortaſſe lectorib⁹ copia legū et canonū carentib⁹ faciliter generarēt. ¶ Nūc ingreſſ⁹ canitie ſenijq₃ collega corporis grauitate cōpactus breuiori ſtilo gaudēs et ſimplici reipublice ſeruitur⁹ oīb⁹ cōe breuiloquiū ſub vulgato ſermōe redegi. veniā et ſupportationē implorās beniuolā ſi ſatagā plura cōprehēdere paucis nā obſcuritas et plurimū ex breuitate reſultat. Cōſeruationēq₃ mire magnitudinis rei breuib⁹ detegere ſ̄bis fūdamētū premitto lapidē angularē q̄ cōnectēs ſingula materiā reddat facilē regulā adequatā. ¶ Et q̄a ꝑut alibi dicit ipſalē decet ſolertiā ita curā reipublice gerere et cōmoda ſubiectorū inueſtigare vt regni vtilitas incorrupta ꝑſiſtat et ſingulorū ſtat⁹ iugiter ſeruet illeſus ex quib⁹ ſ̄bis elicitur aliq̄ q̄ reſpiciūt rēpublicā q̄ nichil aliud eſſe videt niſi q̄dā₃ ſcīa et colere vtilitas ex q̄ dec⁹ honor ornat⁹ cōmodū decet cōcordia reſultat ppłi. et ideo reſpublica dicit q̄ſi populica q̄ eſt ad reſpectū totī⁹ ppłi. Et q̄ naturale viciū eſt negligi q̄ cōia ſunt adhibenda ſūt remedia vt vbi mai⁹ ſ̄tat ꝑiculū ibidē caut⁹ ſit agēdū. Et p̄tenſa reſpublica ꝯſiſtit in decētia et ornatu. et ſaluatiōe rerū in multi⁹ bonieſſ q̄ cōi pplo dedicate ſūt et velud ex imediata cā ꝓcedit ex religione. pncipis potētia cultu iuſtitie. ciuitatū regimie ſtupra ac iocūditate. militie ſtrēnuitate. et colētiū iura debita libertate. cui⁹ mediata cā videt ſaluo ſubditorū regimē pncipat⁹ ꝯſuetudinū et ſtatutorū p̄ſe examinatio iuſte petitorū refutatio honorificaliū ſtricta cumulatio penarū erogatio q̄ſtionū multiplicatio argumentorū replicatio rectoris ꝯſideratio et virtuoſorū remuneratio ſed hijs q̄ſi penit⁹ omiſſis ad ſeptē p̄miſſa accedam⁹ ex q̄b⁹ bene et diligēter obſeruatis cōmodius reſpublica ac facili⁹ poteſt gubernari. q̄ etiā ſi obſeruata nō fuerint denegata vel male cuſtodita min⁹ cognita ſiue tepide cōprehēſa ꝓ dolor ecce ſcīā relectis ſacrificijs honorumq₃ miniſtris areſcit deuotio cathenat⁹ popul⁹ et oppreſſus vndiq₃ inhertiā deſſet pncipis violētia pacis ſucceſſ⁹ emula liberſmā peccatis agit. murorū et turriū deformitas q̄₃ publicū qđ periculoſum eſt valde priuata magioruē₃ demōſtrat. horrēda ac funeſta adulteria locū replēt ſpurijs. milites lancee viuentes necnō ſplēdide meritū amittunt ac nomē militare. Et aratrū diſſipatū bob⁹ equis ſeminib⁹ ſimplex ruſticitas tādē₃ ſpoliata deplorat. Quib⁹ pretēſis ſeptenario veſtitis numero viriliter āpiectatis reſpublica velud ſeptē ſuſtentata columpnis ſeptē pediſſeqs iugiter cuſtodita. Velud ſeptē illuminata candelabris ſeptem ꝓuidēter circūfulta ducib⁹. Velud ſeptē ſynodalib⁹ monita veritatis teſtib⁹. ſeptē innouata vite ſacramētis et velud ſeptem dierū₃ ſtabilita curriculis ſtat fortis bene vallata cuſtodibus et atrium ſuum deifica virtute defenſum.

¶ Et primo de religione

RElligio eſt virt⁹ ſeu cult⁹ diuinitatis q̄ curā et cerimoniā affert ꝑ quā reuerētē famulatu cerimonie diuini cultus exercentur. Et omne id in q̄ apud antiq̄s dij placabātur et modernis tēporib⁹ de⁹ honorat ac votorū pius exauditor oſtiū pulſantib⁹ aperire dignat⁹ eſt religio cōprehendit. ¶ Et merito ad ꝯſeruationē reipublice operat nā teſtat antiquitas plus religione q̄₃ ſudore et corporis laboribus rēpublicā cōſeruari. ¶ Vbi bona augmētantur diuini cult⁹ fortiſſimū ſignū eſt bone diſpoſitiōis ipſi⁹ preſidētis nā vbi in agēdis diuinū imploratur auxiliū et ſi grādia ſint facili⁹ obtinent cum res penit⁹ deſperatas ſua magnitudine et ſ̄tute magnifica poſſit et ſoleat reformare. ¶ Iuſ publicū ꝯſiſtit in ſacris et ſacerdotib⁹ quorū ſuſtentatiōe et ſupportatiōe benigna reſpublica plurimū augmētat et eorū miſerandū eſt q̄ taliter aſtricti ſunt pplo xp̄iano vt eorū peccata cōmedāt et ꝓ eorū ſalute vitā exponūt. ¶ Abſurdū eſt expedit reipublice viros habere litteratos q̄ leges nouerint et iura maiorū nā honor eq̄tas et diuine ſciētiarū venerib⁹ nec aliter explicant et ſi vulgi regant labijs ex ignorantia iuriſpublici violento progreſſu totius felicitatis tendūt ad occaſum. ¶ Principes et prouinciarū amminiſtratores nichil preponāt dei legiſq₃ timori Sed ad illū reſpicientes ſeruabūt ſubiectis iuſtitiā oīa ſecundū imparcialiter agētes et iudicātes leges. ¶ Vt pncipes ſalubri regnēt orationib⁹ ſuis exauditi vita viuant longiori pace et tranquillitate firmata ſtudeāt animos placare p̄ſtitū honorē debitū illis inferentes. ¶ Audire ſortilegia et ſortilegis cōmunicare ſtatū principum et eorum deuotionē obnubilat q̄ nichil eſt quod lumine clariore prefulgeat quam recta fides in principe et nichil eſt quod ita nequeat caſui ſubiacere q̄₃ vera religio nā tūc hoīes ſolēt reuereri et timere reges q̄ñ vidēt ipſos reuereri et timere deū. ¶ Nō mirent pncipes ſi ſb eorū nō obtēperetur mādatis cū ſint caſus plurimi in quib⁹ obtēperās eis eſſet puniēd⁹ illis nāq₃ nō obtēperādū eſt litteris vel mādatis q̄ peccatorū turpitudinē habēt annexā. Sūma nāq₃ p̄ſidentib⁹ debet eſſe cura vt ſubditi ſine pctō viuāt q̄b⁹ circa hoc curā ꝓuidētiā et ſollicitudinē gerētib⁹ ſ̄p aliq̄d de⁹ adicit. ¶ Principes q̄ magis poterūt ſe cohibeāt ne ad onera publica ſuſcipiāt dn̄i ſacerdotes et illa ſtudeāt efficere que religionē augmētāt et adiſtar cōſtātini crimina ſacerdotū ſi q̄ ex humanitatis incurrāt deuis ſuo pallio et excuſatiōis clipeo obſtruere moliant. Vo enim diſplicet cōtēpt⁹ eorū q̄ vicē ei⁹ tenent. Et de⁹ ipſe in miniſtris ei⁹ ſacerdotib⁹ honorat et dn̄m crucifigūt q̄ eu₃ in ſacerdotib⁹ ſuis ꝑſequunt. Et iniuriā illis factā xp̄ſt⁹ ſibi reputat fieri et legant ſunt ipſi⁹ crucifixi. ¶ Nulla ſanctio nullū priuilegiū ſtatutū vel ꝯſuetudo eccleſijs vel eccleſiaſticis pſonis ꝑiudicat cū principes ſeculares nullā in illis recipiāt poteſtatē illos vero poti⁹ venerari et ſcdm̄ gradus ꝯmiſcuiuſq₃ et ſublimare ſtudebūt ex q̄b⁹ reſpublica mire

¶ Kaerle by der gratie goedes Coninc

van Caſtille van Leō
van Garnaden van
Arogon vā Nauerre
vā tween Ceciliē van
Iheruſalem van Va
lence van maiorke vā
Sairdene van Corſi-
ce. ꝛc. Eerſchertoghe
van Oyſtenrijc her-
toghe van Burgoin-
gen van Lothrijc vā
Brabant van Stier
van karinte vā Car-
niole van Lemburch
van Luxenbourch en-
de van Gelre graue
van vlaenderen van

habſbourg van Ti-
rol van Artops van
Bourgoingen. Palſ
graue eñ vā henego-
wen. lantgraue van
elſas Prince vā ſwa-
ue. Marcgraue van
Burgau eñ des hey-
lichs rijcks vā hollāt
van zeelant vā phirt
van kiburch van na-
men ende van Sut-
phen graue Here vā
Vrieſlāt vand' win-
diſmerck van porte-
naw van Salines eñ
vā mechelen ∴

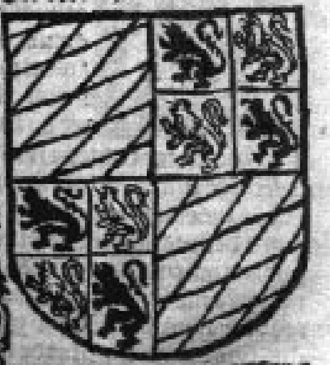

¶ Cum gratia et priuilegio

¶ Venundatur Leydis in aedibus
Ioānis ſeueri ſub miſſali aureo

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SALAMANCA